

Kinderwens, zwangerschap & jonge ouders

Carly Jansen, verpleegkundig specialist Kempenhaeghe
Claudia Kamsma, verpleegkundig specialist SEIN

Zorg voor vrouwen met epilepsie

Pubertijd, adolescentie

Kinderwens

Zwangerschap

Jonge ouders

Pubertijd / adolescentie

Puberteit

- Bewustzijn creëren
  - Diagnostiek
  - Keuze van AED
  - Anticonceptie
  - Toekomstige kindwens bespreken

Enzyminducerende AED en anticonceptie

pilpleister (Evra ®)	niet betrouwbaar
vaginale ring (Nuvaring ®)	niet betrouwbaar
(mini) pil met uitsluitend progestageen	niet betrouwbaar
i.m. medroxyprogesteron (prikpil)	frequentier toedienen, cave bijwerkingen
subdermaal etonogestrel (Implanon ®)	niet betrouwbaar
progestageen bevattend IUD (Mirena spiraal ®)	betrouwbaar

Adviezen voor de praktijk

- Anticonceptie bij enzyminducerende AED
  - Mirena spiraal
  - 2 tabl ethinylestradiol (oestrogeen) 30 ug /levonorgestrel (progestageen) 150 ug
- Let op bij lamotrigine: concentratie daalt bij start OAC / stijgt tijdens stopweek OAC
  - Mirena spiraal
  - Geen stopweek

Kinderwens

Pre-conceptuele voorlichting

- Diagnostiek volledig?
- Vruchtbaarheid
- Teratogene effecten AED: aanpassen AED / dosering
- Erfelijkheid: verwijzing klinisch geneticus
- Foliumzuur
- Bepaling serumspiegel
- Effect zwangerschap ↔ epilepsie
- Wetenschappelijk onderzoek (pREGnant)

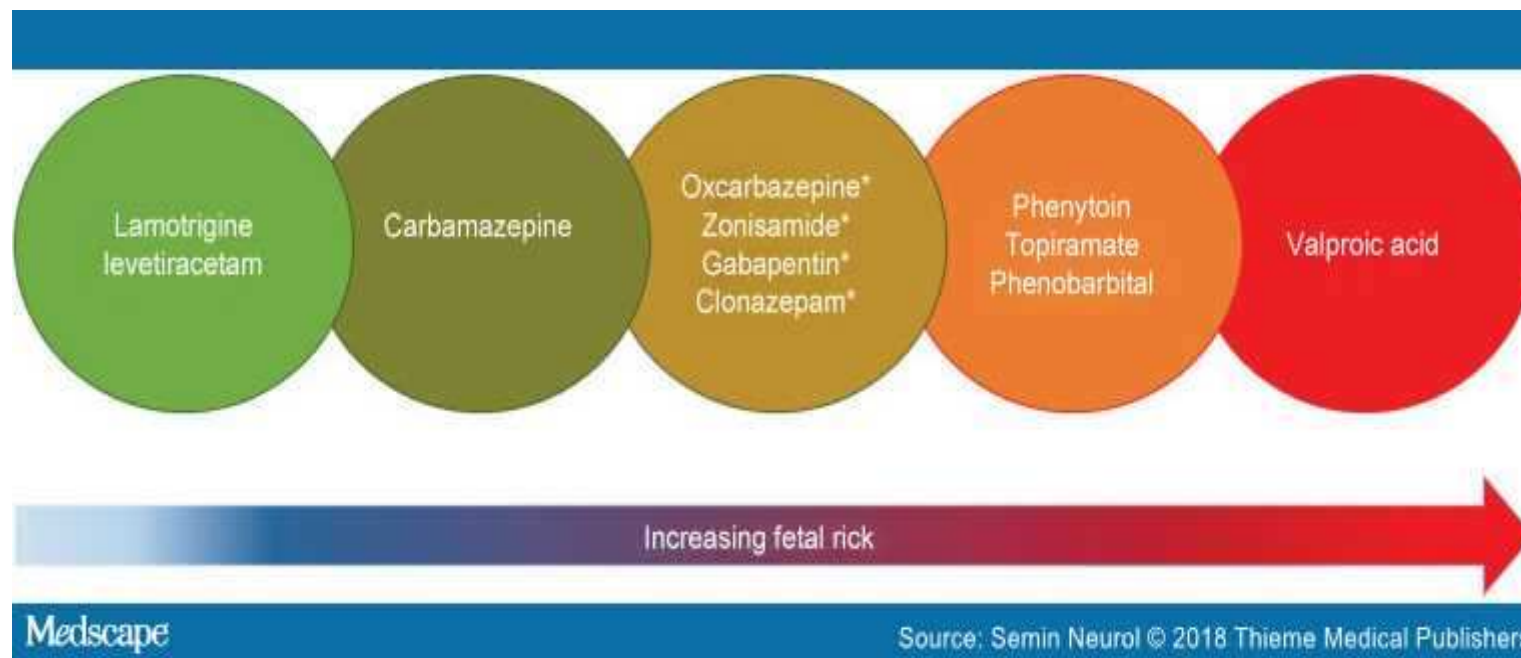
Vruchtbaarheid

- Verhoogd risico op fertiliteit problemen
- Vooral bij polytherapie
  - 7 % bij geen AED,
  - 32% bij één AED
  - 41% bij twee en
  - 60% bij drie of meer AED.
- Beïnvloeding hormoonbalans door verschillende mechanismen
- VPA verhoogt kans op polycysteus ovarium syndroom; PCOS
- Epilepsie vanuit temporaalkwab kan eisprong beïnvloeden
- AED kunnen bloedspiegels van geslachtshormonen beïnvloeden

Teratogene effecten AED

- Kans op aangeboren afwijkingen:
  - Zonder AED → 2-4%
  - Oudere AED → 4-6%
  - 'Nieuwere' AED → vergelijkbaar als geen AED
- Polytherapie verhoogt teratogeen effect
- Dosering bij conceptie van belang
  - Lagere dosering van AED geeft minder risico
- 'Major congenital malformations'
  - Congenitale hartafwijkingen
  - Schisis
  - Urogenitale afwijkingen
  - Neurale buis defecten (Spina bifida vooral bij VPA kans van 1-2%)
- Lange termijn effecten op ontwikkeling (bewezen bij VPA!)
  - Lager IQ
  - Vertraagde ontwikkeling
  - Autismespectrumstoornis
  - ADHD (mogelijk)

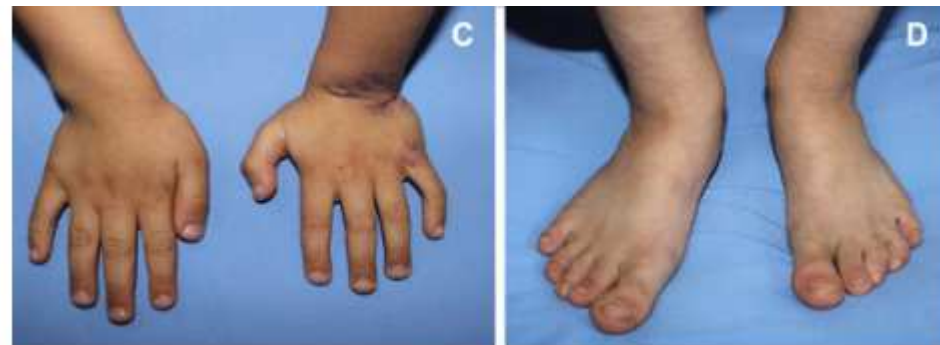
Teratogene risicoprofielen van AED

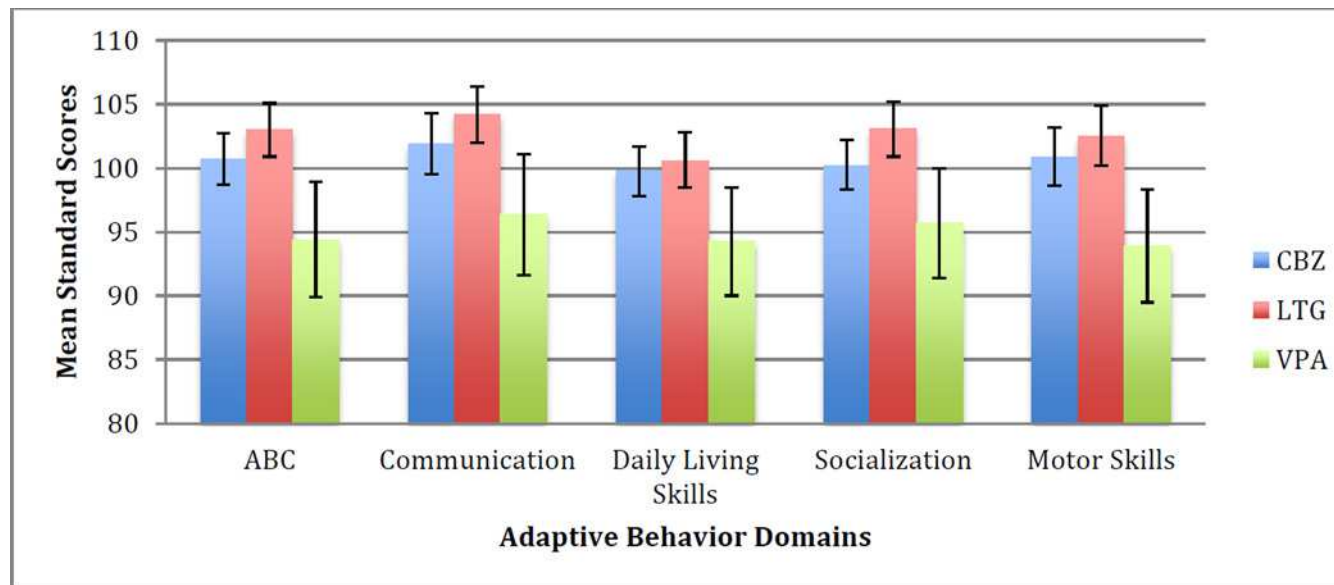
Majeure congenitale malformaties
Groei foetus
Effecten op neurologische ontwikkeling

Vervolg teratogene effecten AED bij VPA

- Afwijkende uiterlijke kenmerken
bijvoorbeeld:
  - Lage en brede neusrug
  - Kromming van vingers en tenen
  - Brede vingers
  - Onvolledige ontwikkeling van nagels
- Vertraagde ontwikkeling
- Lager IQ
- Verhoogd risico op autisme

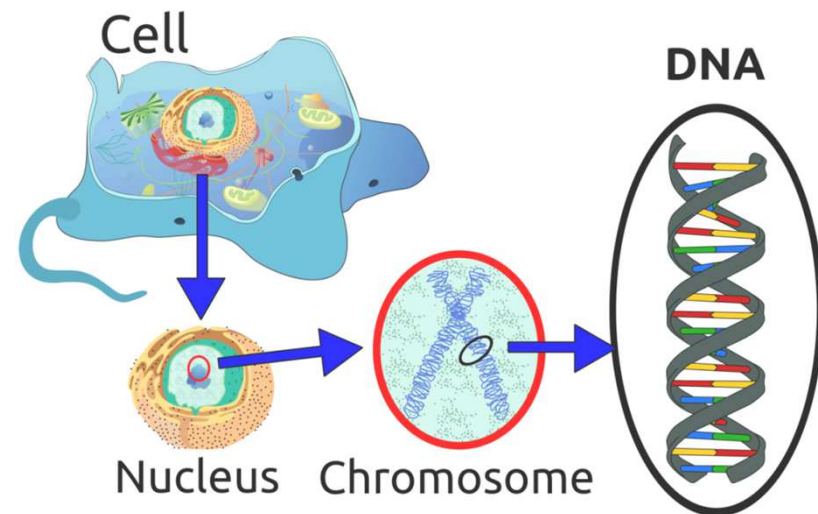
AED en effecten op ontwikkeling

Deshmuk U. et al. (2016) Behavioral outcomes in children exposed prenatally to lamotrigine, valproate, or carbamazepine. *Neurotoxicology and Teratology* 54:5-14

Erfelijkheid

- Klinisch geneticus bij:
  - Familiaire belasting
  - Voorkomen van MCM in familie
  - Syndroomdiagnose
  - Comorbiditeit met mogelijk genetische etiologie
- Teratogeniteit AED

Foliumzuur

- Start minstens 1 maand voor conceptie
- Gebruiken eerste 3 maanden zwangerschap
- Normale dosering 0,4/0,5 mg per dag
- Hogere dosis 5mg per dag alleen bij een:
  - voorgaand kind met een neurale buisdefect
  - aangetoonde foliumzuurdeficiëntie
  - foliumzuurafhankelijke aandoening

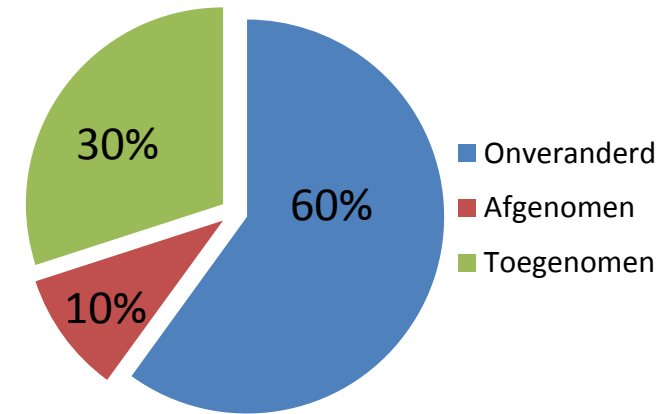
Zwangerschap

Effect zwangerschap op epilepsie

- Onafhankelijk van:
  - Aanvalsfrequentie vorige zwangerschappen
  - Duur van de epilepsie
  - Type aanvallen
- Gelijke kans op miskraam
- Bevalling en 24 uur na bevalling: meeste kans op aanvallen: let op AED inname!

Mogelijke oorzaken toename aanvalsfrequentie

Hormonaal	Toename serumspiegel oestrogenen
Metabool	Toegenomen water- en natriumretentie
Psychologisch	Verminderde compliance AED. Toename stress en angst
Fysiologisch	Slaaptekort, braken
Farmacokinetisch	Daling serumspiegels AED
Let op: Optreden van TC aanval in 3 ^e trimester kan duiden op eclampsie!	

Monitoren van bloedspiegels

- Verhoogde metabolisering tijdens zwangerschap waardoor serumspiegel daalt
- Verandering van het verdelingsvolume
- Toegenomen klaring

Reisinger T.L. et al. (2013). Antiepileptic drug clearance and seizure frequency during pregnancy in women with epilepsy. *Epilepsy & Behavior* 29. 13–18

Sabers A, Harden CL. (2008). Gender issues for drug treatment. *Epilepsy. A comprehensive textbook, second edition*. Lippincott Williams and Wilkins:1263-1268.

Pennell. P.B. (2016). Use of Antiepileptic Drugs During Pregnancy: Evolving Concepts . *Neurotherapeutics* 13(4):811-820

Wetenschappelijk onderzoek

- www.pREGnant.nl
- Ook onderzoek borstvoeding en anti-epileptica

Bevalling

Adviezen rondom bevalling

- Bevallingsplan
- Pijnbestrijding
- Coupeermedicatie
- Opname ter observatie na bevalling
- Zorg voor medicatie inname
- Afbouwschema AED bekend vóór bevalling
- Zorg voor kind (folder)

Jonge ouders

Post partum voorlichting

- Beoordeling anti-epileptica
- Voorlichting geven over:
  - Mogelijke bijwerkingen AED bij baby
  - Mogelijke ontwenningsverschijnselen bij baby
  - Anti-conceptie en anti-epileptica
  - Kans op toename aanvallen door vermoeidheid
  - Opvoeding van het kind en geven van praktische tips
  - Zorgen voor voldoende ondersteuning in omgeving

De zorg voor een kind
als u zelf epilepsie
hebt...

Borstvoeding algemeen

- Gezondheidseffecten voor zowel moeder als kind
- Moeder-kind relatie: veiligheid en binding
- Reductie risico op postpartum depressie
- Economische aspecten

Borstvoeding en AED

- Gebruik van AED geen contra indicatie, mits:
  - Zuigeling voldoende ontwikkeld is bij geboorte
  - Voldoende zuigkracht heeft
  - Voldoende alert is
- Mate van blootstelling aan AED zuigeling bepaald door:
  - Bloedspiegel bij de moeder op moment van voeding
  - Mate van overgaan AED in borstvoeding
  - Hoeveelheid borstvoeding die kind neemt
  - Metabolisatie door het kind
- Nog onvoldoende consensus tussen neuroloog, gynaecoloog, kinderarts
- <https://toxnet.nlm.nih.gov/newtoxnet/lactmed.htm>

Adviezen borstvoeding

- Houd alertheid van pasgeborene in de gaten
- Inname AED ná borstvoeding
- Minimaliseren van slaapverstoring
  - 1 of 2 voedingen per 24 uur overdragen aan naaste
  - 1 voeding vervangen door gekolfde melk of flesvoeding
- Minimaal 4 tot 6 uur ongestoorde slaap voor de moeder
- Veiligheid bij borstvoeding in rugligging
- Gebruik maken van voedingskussen
- 50/50

Samenvattend borstvoeding

- Optimale voedingsbron voor zuigelingen
- Meeste AEDs zijn veilig of waarschijnlijk veilig
- Géén data bekend van onveiligheid!!
- Neveneffecten zeldzaam
- Geen negatieve effecten op de ontwikkeling door blootstelling aan AED
- Vrouwen die AED gebruiken zouden aangemoedigd en ondersteund moeten worden om borstvoeding te geven
- Monitoring van bijwerkingen en maatregelen om de mate van medicatie bij de zuigeling te minimaliseren zijn van belang

Take to work message

“Birth is not alone about having babies, birth is about making mothers strong, competent, capable, mothers who trust themselves and know their inner strength”.

